

ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ МИТНИХ ОРГАНІВ: ПРОЄКЦІЯ НА УКРАЇНУ

©2020 АДАМІВ М. Є., КОЦЬ І. І.

УДК 339.5
JEL: F10; F29; F35; F42; O19

Адамів М. Є., Коць І. І. Досвід міжнародних організацій щодо сприяння розвитку митних органів: проєкція на Україну

Статтю присвячено дослідженню досвіду авторитетних міжнародних організацій щодо сприяння розвитку та вдосконаленню роботи митних органів на прикладі України. Обґрунтовано, що митні органи країни відіграють важливу функціональну роль не лише державного, але й світового рівня, беручи участь у формуванні міжнародної безпеки, активізації зовнішньої торгівлі, розвитку світової економіки, захисті населення світу від небезпечної та неякісної продукції. Таким чином, забезпечення ефективного функціонування національних митних систем входить у перелік пріоритетних завдань не лише органів влади окремих держав, але й провідних міжнародних організацій. Об'єднання зусиль представників державного та міжнародного рівнів щодо розвитку та вдосконалення роботи митних органів репрезентоване міжнародним митним співробітництвом. Дослідження ґрунтувалося на ретельному вивченні особливостей міжнародного співробітництва митних органів різних країн світу та, зокрема, України. Встановлено, що в умовах функціонування митних органів України у структурі Державної фіскальної служби міжнародне співробітництво залишалось на доволі низькому рівні розвитку. Таким чином, обґрунтовано актуальність активізування розвитку взаємодії митних органів України із міжнародними організаціями з метою успішного реформування національної митної системи як незалежного органу влади. На підставі одержаних результатів ідентифіковано, що сьогодні ключовими міжнародними організаціями, котрі активно сприяють функціонуванню та розвитку митних органів, є: Всесвітня митна організація, Організація за демократію й економічний розвиток, Європейське бюро з питань боротьби з шахрайством, Світова організація торгівлі. Здійснено всебічне та ґрунтовне аналізування діяльності обраних міжнародних організацій у контексті сприяння розвитку митних органів, у тому числі на прикладі України. На підставі вивчення спеціалізованих матеріалів і практики міжнародного співробітництва митних органів встановлено, що діяльність визначених міжнародних організацій спрямована на: підтримку роботи та вирішення проблем митних органів у різних сферах; надання технічної, інформаційно-консультаційної чи фінансової допомоги; удосконалення реалізації певних митних операцій; впровадження прогресивних митних інструментів та технологій; обмін кращими митними практиками та досвідом; створення єдиного митного середовища шляхом уніфікації митних правил і принципів тощо. Обґрунтовано, що ефективна, перманентна та взаємовигідна співпраця органів влади держави, у тому числі й митних органів, із провідними міжнародними організаціями є потужним інструментом для розвитку та вдосконалення функціонування національної митної системи з метою забезпечення успішної реалізації пріоритетних цілей національного та міжнародного рівнів. Одержані результати дослідження можуть бути використані представниками митних органів як систематизоване інформаційне підґрунтя для налагодження та подальшого розвитку співробітництва із ключовими міжнародними організаціями.

Ключові слова: митні органи, митна система, міжнародні організації, міжнародне митне співробітництво.

DOI:

Бібл.: 10.

Адамів Марта Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: marta.y.adamiv@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5506-0404>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/R-5029-2017>

Коць Ірина Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: irynakots01@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3008-436X>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/R-5821-2017>

UDC 339.5
JEL: F10; F29; F35; F42; O19

Adamiv M. Y., Kots I. I. The Experience of International Organizations in Promoting the Development of Customs Authorities: a Projection on Ukraine

The article is concerned with researching the experience of reputable international organizations on promoting the development and improvement of the work of customs authorities on the example of Ukraine. It is substantiated that the customs authorities of the country play an important functional role not only on the State, but also on the global level, participating in the formation of international security, intensification of foreign trade, development of the world economy, protection of the world's population from dangerous and substandard products. Thus, ensuring

the effective functioning of national customs systems is included in the list of priority tasks not only of the authorities of individual countries, but also of leading international organizations. The integrated efforts of authorized agents at both the State-based and the international levels to develop and improve the work of customs authorities are represented by the international customs cooperation. The research was based on a thorough study of the peculiarities of international cooperation between customs authorities around the world and, in particular, Ukraine. It was determined that in the conditions of functioning of the customs authorities of Ukraine in the structure of the State Fiscal Service, international cooperation remained at a fairly low level of development. Thus, the relevance of activation of the development of interaction between the customs authorities of Ukraine and the international organizations in order to successfully reform the national customs system as an independent authority is substantiated. On the basis of the results obtained, it is identified that today the key international organizations that actively contribute to the functioning and development of customs authorities are the following: the World Customs Organization, the Organization for Democracy and Economic Development, the European Bureau for Combating Fraud, the World Trade Organization. A comprehensive and thorough analysis of the activities of selected international organizations in the context of facilitating the development of customs authorities, including the example of Ukraine, was carried out. On the basis of examining the specialized materials and practices of international cooperation of customs authorities, it is determined that the activities of certain international organizations are directed to: support of work and solving problems of customs authorities in various spheres; providing technical, informational, consulting or financial assistance; improvement of implementation of certain customs operations; introduction of progressive customs instruments and technologies; exchange of best customs practices and experience; creation of a single customs environment by unification of customs rules and principles, etc. It is substantiated that an effective, permanent and mutually beneficial cooperation of the State authorities, including customs authorities, with leading international organizations is a powerful instrument for the development and improvement of the functioning of the national customs system in order to ensure the successful implementation of priority goals at both the national and the international levels. The results of the research can be used by representatives of customs authorities as a systematized informational base for the establishment and further development of cooperation with the major international organizations.

Keywords: customs authorities, customs system, international organizations, international customs cooperation.

Bibl.: 10.

Adamiv Marta Ye. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Foreign Trade and Customs Operations, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: marta.y.adamiv@lpnu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5506-0404>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/R-5029-2017>

Kots Iryna I. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Foreign Trade and Customs Operations, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: irynakots01@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3008-436X>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/R-5821-2017>

Досвід функціонування провідних держав світу свідчить, що розвиток їхніх митних систем відбувається не лише за рахунок зусиль органів влади країни, але й шляхом тісного співробітництва з міжнародними організаціями. Митниця є важливою ланкою в механізмах формування безпеки та соціально-економічного добробуту як окремої держави, так і цілого світу, а тому не може залишатися поза увагою провідних міжнародних організацій. Сьогодні у світі існує усталена практика всебічної підтримки та сприяння розвитку митних органів з боку авторитетних міжнародних установ, що ґрунтується на взаємовигідному співробітництві, наданні цільових рекомендацій і консультацій щодо реформування митних систем і вирішення нагальних проблем їхнього функціонування, фінансової та технічної допомоги, обміні кращими практиками та прогресивним досвідом у митній сфері, тощо. Проте, на жаль, сьогодні співробітництво митних органів окремих країн, у тому

числі й України, із міжнародними організаціями перебуває на доволі низькому рівні розвитку, що зумовлює існування чималої кількості проблем у їхній роботі, котрі могли би бути вирішені завдяки такій взаємодії.

Усе вищевикладене обумовлює необхідність усвідомлення перспектив співробітництва митних органів із міжнародними організаціями та практичного використання переваг від такої взаємодії для забезпечення прогресивного розвитку національних митних систем. Таким чином, метою статті є дослідження та систематизація досвіду авторитетних міжнародних організацій щодо сприяння розвитку митних органів як підґрунтя для реформування та вдосконалення їхньої роботи.

В умовах виокремлення митних органів України зі структури Державної фіскальної служби значною мірою актуалізується тематика реформування національної митної системи, що поглиблює зацікавленість теоретиків і практиків митними про-

блемами. Як зазначає чимало науковців і митних фахівців, упродовж останніх років міжнародне співробітництво вітчизняних митних органів фактично було призупинене, оскільки основна увага приділялася розвитку податкової сфери [1–4]. Отже, сьогодні в наявній літературі практично немає матеріалів, котрі б ґрунтовно відображали напрями діяльності провідних міжнародних організацій щодо підтримки та сприяння розвитку митних органів. В умовах реформування митної системи України як самостійного органу влади з'являється необхідність в ідентифікуванні провідних міжнародних організацій, котрі співпрацюють із митницями країн світу в контексті сприяння їхньому розвитку, та обґрунтуванні особливостей їхньої роботи в цій сфері з метою визначення перспектив такої взаємодії.

На сучасному етапі Всесвітня митна організація (ВМО) [5] є єдиною незалежною міждержавною організацією митного профілю, діяльність якої спрямована на підвищення ефективності функціонування митних органів держав усього світу. ВМО була заснована у 1952 р. і сьогодні включає 183 країни-учасниці, котрі знаходяться на різних етапах соціально-економічного розвитку. До ключових видів діяльності ВМО належать:

- ✦ установа єдиних стандартів для всього комплексу різноманітних і водночас взаємопов'язаних митних процедур;
- ✦ сприяння міжнародному співробітництву митних органів, у тому числі й щодо забезпечення оперативного обміну інформацією;
- ✦ управління ризиками в митній сфері;
- ✦ формування стабільного потенціалу митних органів, зокрема у сфері технічного забезпечення їхньої роботи;
- ✦ зміцнення іміджу митниці як ключового державного органу влади в забезпеченні економічного зростання країни та її соціального розвитку.

Діяльність ВМО ґрунтується на розробленні спеціалізованих регулятивних інструментів для країн – учасниць організації, які відображають уніфіковані положення щодо функціонування їхніх митних органів. До таких інструментів, зокрема, належать:

- ✦ Конвенції та Угоди під егідою Ради митного співробітництва;

- ✦ Рекомендації, які стосуються гармонізованих систем, спрощення митних процедур, інформаційних технологій, дотримання законодавства та боротьби із правопорушеннями;
- ✦ Декларації ВМО, котрі спрямовані на розширення обізнаності країн – членів організації щодо застосування спеціальних правових норм;
- ✦ Резолюції ВМО, що пов'язані із розширенням обізнаності країн – членів організації щодо застосування спеціальних правових норм [5].

Діяльність ВМО здійснюється відповідно до Стратегічного плану розвитку на період 2019–2022 рр. Цей план є комплексним інструментом найвищого рівня управління, який визначає програми, проекти та інші ініціативи, що розробляються Секретаріатом організації. Відповідно до цього документа місія функціонування ВМО полягає в наданні підтримки та допомоги митним адміністраціям для активізації законної міжнародної торгівлі та спрощення торговельних процедур, захисту суспільства, фінансових інтересів країн і нарощування їхнього потенціалу. Ключовими постулатами візії ВМО є розвиток міжнародного митного співробітництва та інтегрування митниць різних держав світу [5].

Відповідно до Стратегічного плану розвитку на 2019–2022 рр. ключовими векторами діяльності ВМО щодо сприяння розвитку митних органів країн світу є:

- ✦ економічна конкурентоспроможність;
- ✦ збір податків;
- ✦ контроль за дотриманням митних норм і правил;
- ✦ організаційний розвиток;
- ✦ спільні операції та обмін інформацією;
- ✦ поширення знань і кращих митних практик;
- ✦ технічна підтримка та зміцнення потенціалу для забезпечення відповідності міжнародним стандартам;
- ✦ розвиток кадрової складової [5].

Слід також зауважити, що у Стратегічному плані розвитку ВМО визначено ключові довготермінові перспективи діяльності організації, що, зокрема, стосуються:

- ✦ розвитку інструментів і програм Інтегрованого управління кордонами та Єдиного вікна;

- ✦ подальшого запровадження положень Переглянутої Кіотської Конвенції;
- ✦ підтримки реалізації митних процедур у сфері міжнародної електронної комерції;
- ✦ підвищення рівня глобальної та національної безпеки;
- ✦ вдосконалення Гармонізованої Системи та Стратегії нарощення потенціалу митних органів;
- ✦ оцінювання роботи митних органів;
- ✦ розвитку інтеграції митних органів різних країн світу;
- ✦ диджиталізації митної сфери [5].

Організація за демократію й економічний розвиток (ГУАМ – скорочене найменування організації є аббревіатурою перших літер назв її країн-учасниць) була створена як регіональна організація у 1997 р. Сьогодні до її складу входять Грузія, Україна, Азербайджан і Молдова (з 1999 р. до 2005 р. членом цієї організації був також Узбекистан). Штаб-квартира Організації за демократію й економічний розвиток розташована у м. Києві (Україна) [6].

Співпраця Грузії, України, Азербайджану та Молдови в межах ГУАМ розпочалась із зустрічі президентів цих країн 10 жовтня 1997 р. у м. Страсбурзі (Франція) під час саміту Ради Європи, в межах якого було прийнято офіційне комюніке про визнання ГУАМ як організації зі статусом «консультативний форум». 6–7 липня 2001 р. на саміті ГУУАМ в м. Ялта (Україна) було підписано Хартію, відповідно до якої форум отримав статус міжнародної регіональної організації. 23 травня 2006 р. на саміті ГУАМ, що відбувався у м. Києві, було прийнято рішення про реформування організації та створення Організації за демократію й економічний розвиток – ГУАМ (ОДЕР – ГУАМ) [6; 7].

Варто зазначити, що представники митних органів України два рази на рік беруть участь у засіданнях Керівного комітету Проекту зі сприяння торгівлі та транспортуванню ГУАМ. На таких засіданнях зазвичай обговорюються питання щодо спрощення процедур при переміщенні товарів і транспортних засобів через пункти пропуску на кордоні, а також обміну попередньою інформацією про товари та транспортні засоби [6; 7].

У межах ГУАМ представники митних органів України також беруть участь у засіданнях робочих груп по боротьбі з тероризмом, організо-

ваною злочинністю та розповсюдженням наркотиків та підгруп по боротьбі з торгівлею людьми та нелегальною міграцією, незаконним обігом наркотиків, з питань правової статистики. Крім того, фахівці митних органів України постійно беруть участь у різноманітних семінарах з питань виявлення та запобігання транскордонним екологічним злочинам, удосконалення практик національних правоохоронних органів з прямого міжвідомчого міжнародного співробітництва щодо виявлення та розслідування нелегальних доходів, тощо [6; 7].

Європейське бюро з питань боротьби з шахрайством (OLAF) [8] було створене відповідно до Рішення Європейської Комісії від 28 квітня 1999 р. як орган з незалежним статусом для проведення розслідувань шахрайських операцій, що чинять несприятливий вплив на фінансові інтереси Європейського Союзу (ЄС). Метою діяльності OLAF є підтримка та сприяння країнам – членам ЄС у попередженні та боротьбі із шахрайством. Ключовими цілями роботи Бюро є:

- ✦ удосконалення методів попередження, виявлення та розслідування різних видів шахрайств;
- ✦ повернення більшої частки фінансових коштів, котрі були втрачені внаслідок шахрайських операцій;
- ✦ попередження шахрайства шляхом застосування відповідних санкцій і штрафів [8].

Слід зазначити, що митні органи країн ЄС, а також окремих держав, що не є членами ЄС, у взаємодії із OLAF періодично реалізують спільні митні операції щодо реалізації спеціальних перевірок на європейському рівні. Такі операції репрезентують узгоджені та цілеспрямовані дії на визначений термін щодо боротьби із контрабандою чутливих товарів та шахрайством у певних ризикових сферах або на визначених торгових шляхах [8].

OLAF надає необхідну підтримку відповідним країнам для проведення узгоджених дій шляхом забезпечення об'єктами технічної інфраструктури, автоматизованими засобами інформування та комунікування, а також надання адміністративно-управлінської та фінансової підтримки. Таке сприяння допомагає:

- ✦ підвищити ефективність роботи митних служб при проведенні цільових перевірок на європейському рівні;

- ✦ якісно визначати конкретні місця появи ризиків на торгових шляхах;
- ✦ захищати суспільство та законний бізнес, запобігаючи потраплянню незаконних товарів на територію ЄС, а також державні фінанси ЄС [8].

Представники митних органів України також співпрацюють із OLAF у контексті боротьби із шахрайством на засадах систематичного обміну оперативною інформацією та запитами про надання допомоги. Зокрема, таке співробітництво полягає в постійному контролі за переміщенням підозрілих і незаконних партій тютюнових виробів, що прямують з Литви, ОАЕ, Грузії, Білорусі [7; 8].

У межах співпраці з OLAF періодично організовуються спільні тренінги, навчання, конференції, метою яких є обговорення проблем протидії незаконному переміщенню товарів. Крім того, спільно з OLAF фахівцями митних органів України реалізуються спільні розслідування, пов'язані з порушенням заборон та обмежень імпорту, експорту, транзиту товарів. До прикладу, у 2017 р. було проведено декілька таких спецоперацій («PEGASUS», «SHIELD», «ORBIS» і «Thunderbird»), котрі були спрямовані на ідентифікування та блокування каналів нелегального переміщення сировини, матеріалів та обладнання, що використовуються для незаконного виробництва тютюнових виробів, а також збір інформації про екологічні злочини та правопорушення у сфері лісового господарства [7; 8].

Світова організація торгівлі (СОТ) [9] є єдиною міжнародною організацією, діяльність якої спрямована на встановлення глобальних правових норм і правил ведення міжнародної торгівлі та контроль за їх виконанням. СОТ була заснована 1 січня 1995 р. шляхом масштабного реформування глобальної системи міжнародної торгівлі. Фактично СОТ замінила Генеральну угоду з тарифів і торгівлі (ГАТТ), котра функціонувала з 1947 р. до 1994 р. За час існування ГАТТ і СОТ було сформовано міцну стабільну та надійну світову торговельну систему, котра сприяє економічному зростанню країн. Ця система була створена шляхом проведення низки торговельних переговорів та раундів за ініціативи ГАТТ. Перші такі заходи були спрямовані здебільшого на скорочення тарифних бар'єрів торгівлі, а надалі переговори стосувалися антидемпінгового та нетарифного регулювання зо-

внішньоекономічної діяльності. Останній раунд в Уругваї, що тривав впродовж 1986–1994 рр., привів до виникнення СОТ [9].

Сьогодні СОТ включає 164 членів, з яких 117 держав є країнами, що розвиваються, або окремими митними територіями. Діяльність СОТ спрямована на забезпечення стабільного та прозорого функціонування міжнародної торговельної системи, лібералізацію зовнішньої торгівлі, поступове скасування митних і торговельних обмежень. Ключовими напрямками роботи СОТ є:

- ✦ ведення переговорів щодо скорочення чи ліквідування торговельних перешкод (включаючи імпорتنі тарифи), а також погодження правил ведення міжнародної торгівлі;
- ✦ моніторинг за дотриманням встановлених правил СОТ щодо торгівлі товарами, послугами та правами інтелектуальної власності;
- ✦ спостереження та аналізування торговельної політики держав – членів СОТ, а також забезпечення прозорості регіональних і двосторонніх торговельних угод;
- ✦ урегулювання суперечок між країнами – членами СОТ стосовно тлумачення та застосування положень торговельних угод;
- ✦ підвищення компетентності представників органів державної влади країн, що розвиваються, у питаннях міжнародної торгівлі;
- ✦ сприяння процесу приєднання до СОТ близько 30 держав, які ще не є членами організації;
- ✦ взаємодія з іншими міжнародними організаціями;
- ✦ проведення економічних досліджень, а також збору та поширення інформації про правила та тенденції розвитку міжнародної торгівлі;
- ✦ підвищення обізнаності суспільства щодо СОТ, її місії та напрямів функціонування [9].

Пакет Угод Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів сьогодні є ключовою правовою основою регулювання міжнародної торгівлі. Він включає понад 50 багатосторонніх торговельних договорів та інших документів, стрижневими з яких є Угода про заснування СОТ і додані до неї багатосторонні торговельні угоди, а саме [9]:

- ✦ Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 р. – встановлює нормативно-правові засади здійснення міжнародної торгівлі товарами, а також визначає права та обов'язки держав – членів СОТ у торговельній сфері;
- ✦ Угода про сільське господарство – визначає основи регулювання торгівлі сільськогосподарськими товарами;
- ✦ Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів – регулює особливості формування, запровадження та використання санітарних і фітосанітарних заходів під час реалізації міжнародних торговельних операцій;
- ✦ Угода про технічні бар'єри у торгівлі – встановлює засади застосування технічних регламентів, стандартів, процедур сертифікації в міжнародній торгівлі тощо;
- ✦ Угода про застосування Статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 р. – визначає особливості оцінки митної вартості товарів;
- ✦ Угода про правила визначення походження – регулює умови встановлення країни походження товарів;
- ✦ Угода про спрощення процедур торгівлі – призначена для спрощення митних процедур у міжнародних торговельних операціях на засадах зменшення вартості та скорочення часу на проходження таких процедур, застосування механізму «єдиного вікна», процедури оперативного пропуску товарів, підвищення прозорості та публічності роботи органів державної влади;
- ✦ Генеральна угода про торгівлю послугами – встановлює нормативно-правові засади здійснення міжнародної торгівлі послугами, а також визначає права та обов'язки держав – членів СОТ у цій сфері.

Першим етапом вступу України до СОТ було подання офіційної заяви Уряду держави до Секретаріату ГАТТ про наміри долучитися до цієї організації. 5 лютого 2008 р. на засіданні Генеральної Ради СОТ було підписано Протокол про вступ України до СОТ, а 16 травня 2008 р. Україна офіційно стала членом СОТ. Сьогодні відповідальним органом влади за співпрацю із СОТ є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [7; 9; 10].

Варто зауважити, що ключовим документом СОТ, який регулює митну сферу, є Угода про спрощення процедур торгівлі як доповнення до Угоди про заснування СОТ (Протокол від 27.11.2014 р.). Угода була ратифікована Україною 4 листопада 2015 р. і набрала чинності 22 лютого 2017 р. після її ратифікації двома третинами держав – членів СОТ. Угода про спрощення процедур торгівлі складається із трьох ключових розділів, з яких перший розділ включає 12 статей про митне оформлення, транзит і доступ до інформації; другий розділ охоплює 10 статей щодо спеціального режиму для країн, які розвиваються, і найменш розвинених країн; третій розділ містить 2 статті про створення національного комітету зі спрощення торгівлі [9; 10].

Угода про спрощення процедур торгівлі спрямована, насамперед, на полегшення митних процедур при реалізації експортних та імпорتنних операцій, запровадження та використання механізму «єдиного вікна» на кордоні; забезпечення відкритості та доступності інформації митних органів; активізацію співпраці між митними органами різних країн; забезпечення безперешкодного транзиту. При цьому спрощення митних процедур стосується:

- ✦ прийняття попередніх митних рішень до прибуття товарів у пункт пропуску;
- ✦ автоматизованого управління ризиками;
- ✦ застосування аудиту після митного оформлення;
- ✦ опублікування середнього часу випуску товарів;
- ✦ запровадження та функціонування інституту авторизованих економічних операторів;
- ✦ співробітництва митних органів та органів прикордонного контролю;
- ✦ використання механізму «єдиного вікна» на кордоні;
- ✦ перегляду митних формальностей і документів;
- ✦ розмежування операцій з випуску товару та митного оформлення [9].

Сьогодні Україна запровадила близько 70% положень Угоди про спрощення процедур торгівлі. Слід зазначити, що для імплементації положень цієї Угоди країни, що розвиваються, отримують фінансову та технічну допомогу від СОТ. Зокрема, сьогодні Україна одержує технічну підтримку для забезпечення успішного запровадження положень Угоди [7; 9; 10].

ВИСНОВКИ

Митна система країни відіграє важливу функціональну роль у формуванні національної безпеки, активізації зовнішньоекономічної діяльності, наповненні державного бюджету, захисті суспільства від небезпечної та неякісної продукції, забезпеченні економічного розвитку держави та підвищенні її присутності на міжнародній арені. Саме тому важливим завданням на державному та місцевому рівнях є формування високоефективної та прогресивної митної системи, котра успішно реалізовуватиме властиві їй функції на засадах перманентного вдосконалення та розвитку. Оскільки митні органи країни беруть участь у формуванні безпечних міжнародних ланцюгів постачання та сприяють активізації зовнішньої торгівлі, то в їх ефективному функціонуванні зацікавлені й провідні організації міжнародного рівня.

Сьогодні ключовими міжнародними організаціями, які активно сприяють функціонуванню та розвитку митних органів різних країн світу, є Всесвітня митна організація, Організація за демократію й економічний розвиток, Європейське бюро з питань боротьби з шахрайством, Світова організація торгівлі. Кожна із перелічених вище організацій характеризується власними цілями діяльності, які спрямовані на:

- ✦ підтримку роботи та вирішення проблем митних органів у різних сферах;
- ✦ надання технічної, інформаційно-консультативної чи фінансової допомоги;
- ✦ удосконалення реалізації певних митних операцій;
- ✦ упровадження прогресивних митних інструментів та технологій;
- ✦ створення єдиного митного середовища шляхом уніфікації митних правил і принципів тощо.

На жаль, функціонування митних органів країни у структурі Державної фіскальної служби впродовж останніх років призвело до зупинки розвитку митної сфери, у тому числі й міжнародного митного співробітництва. Саме тому на сучасному етапі важливим завданням є відновлення й активізація взаємодії митних органів України з провідними міжнародними організаціями в контексті забезпечення ефективного реформування національної митної системи; удосконалення виконання ключових функцій; запровадження прогресивного міжнародного досвіду

в митній сфері й, таким чином, пришвидшення європейської інтеграції України.

Перспективою подальших досліджень є пошук шляхів удосконалення співробітництва митних органів України та Польщі. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко А. В. Митна реформа: пошук оптимальної концепції. *LEXPORTUS*. 2017. № 2. С. 21–36. URL: https://lexportus.net.ua/vipusk-2-2017/makarenko_a_v_mytna_reforma_poshuk_optymalnoi_kontseptsii.pdf
2. Кузьмін О. Є., Тодошук А. В., Мельник О. Г. Реформування митної політики України в умовах європейської інтеграції. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 53–60.
3. Сторожук Ю. О. Державна стратегія розвитку митної політики в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2014. № 1. С. 259–266.
4. Шамборовський Г. О. Реформування митної служби в Україні в умовах європейської економічної інтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 18. С. 27–31. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2016/6.pdf
5. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації. URL: <http://www.wcoomd.org/>
6. Офіційний сайт Організації за демократію й економічний розвиток – GUAM. URL: <https://www.guam-organization.org/>
7. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Європейського бюро з питань боротьби з шахрайством – OLAF. URL: https://ec.europa.eu/anti-fraud/home_en
9. Офіційний сайт Світової організації торгівлі – WTO. URL: <https://www.wto.org/>
10. Борисенко О. П., Боркут О. В. Імплементация положень Угоди COT зі спрощення процедур торгівлі: перші кроки України. *Механізми державного управління*. 2015. № 4. С. 25–30. URL: http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/2015_4_4_ukr.pdf

REFERENCES

- Borysenko, O. P., and Borkut, O. V. "Implementatsiia polozhen Uhody SOT zi sproshchennia protsedur torhivli: pershi kroky Ukrainy" [WTO Trade Facilitation Agreement: Ukraine First Steps]. *Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia*. 2015. http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/2015_4_4_ukr.pdf
- Kuzmin, O. Ye., Todoshchuk, A. V., and Melnyk, O. H. "Reformuvannia mytnoi polityky Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii" [Customs Policy Reformation in Ukraine under European Integration]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 11 (2016): 53-60.

Makarenko, A. V. "Mytna reforma: poshuk optimalnoi kontseptsii" [The Customs Reform: Searching for the Optimal Conception]. LEX PORTUS. 2017. https://lexportus.net.ua/vipusk-2-2017/makarenko_a_v_mytna_reforma_poshuk_optimalnoi_kontseptsii.pdf

Oftsiiyni sait Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy. <http://sfs.gov.ua/>

Oftsiiyni sait Orhanizatsii za demokratiuu i ekonomichnyi rozvytok. GUAM. <https://www.guam-organization.org/>

Oftsiiyni sait Svitovoi orhanizatsii torhivli - WTO. <https://www.wto.org/>

Oftsiiyni sait Vsesvitnoyi mytnoi orhanizatsii. <http://www.wcoomd.org/>

Oftsiiyni sait Yevropeiskoho biuro z pytan borotby z shakhraistvom – OLAF. https://ec.europa.eu/anti-fraud/home_en

Shamborovskyi, H. O. "Reformuvannya mytnoi sluzhby v Ukraini v umovakh yevropeiskoi ekonomichnoi in-tehratsii" [Reforming of Ukrainian Customs Service in the Terms of the European Economic Integration]. Investysii: praktyka ta dosvid. 2016. http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2016/6.pdf

Storozhuk, Yu. O. "Derzhavna stratehiia rozvytku mytnoi polityky v umovakh yevrointehratsii" [State Strategy for the Development of Customs Policy in the Context of European Integration]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo)*, no. 1 (2014): 259-266.

УДК 338.14; 614.2
JEL: E66; F01; F63; I18

COVID-19 ЯК ГЛОБАЛЬНА КРИЗА В УМОВАХ НОВОЇ СОЦІОЕКОНОМІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

©2020 ЧЕПЕЛЮК М. І.

УДК 338.14; 614.2
JEL: E66; F01; F63; I18

Чепелюк М. І. COVID-19 як глобальна криза в умовах нової соціоекономічної реальності

Пандемія COVID-19 стала викликом для світової спільноти та призвела до різкого спаду в економіках багатьох країн світу. У січні 2020 р. МВФ заявив, що світ чекає нова Велика депресія, оскільки спостерігається тренд, подібний до ситуації 1920-х років. Так, за прогнозами, темпи економічного зростання в Східній Азії та Тихоокеанському регіоні до кінця 2020 р. знизяться до 0,5% і сягнуть найнижчого рівня з 1967 р., що стане відображенням потрясіння, пов'язаних з пандемією. У Китаї вкрай обмежувальні заходи призвели до майже повної зупинки ділової активності в деяких секторах і регіонах. Очікується, що зростання економіки Китаю за результатами 2020 р. сповільниться до 1%. Економічна активність у решті країн Східної Азії та Тихоокеанського регіону, за прогнозами, скоротиться на 1,2% у 2020 р. та відновиться до 5,4% у 2021 р. Економічні наслідки пандемії COVID-19 згубно позначилися і на країнах Європи та Центральної Азії, де прогнозується за результатами 2020 р. загальний спад на 4,7%. На Близькому Сході та в Північній Африці прогнозується спад економічної активності на 4,2% через розвиток пандемії та обвал ринку нафти. У Південній Азії, у результаті заходів щодо пом'якшення наслідків пандемії та обвалу світового попиту, різко впали обсяги промисловості, сфери послуг і торговельної діяльності. Наслідки пандемії та різке падіння світових цін на сировину було нищівним ударом для країн Латинської Америки та Карибського басейну. Різке уповільнення економіки США та Китаю порушило ланцюги поставок до Мексики і Бразилії та спричинило різке падіння експорту з Чилі та Перу. Спад туризму також мав негативні наслідки. Такі статистичні дані підтверджують думку багатьох провідних науковців світу щодо того, що результатом пандемії COVID-19 стане зниження рівня гіперглобалізації світової економіки. Окрім того, ймовірно також стане відхід від глобалізації, орієнтованої на США, і перехід до глобалізації, орієнтованої на Китай.

Ключові слова: COVID-19, глобалізація, спад економічної діяльності, обвал ринків, соціоекономічна реальність.

DOI:

Табл.: 1. **Бібл.:** 8.

Чепелюк Маргарита Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: chepeliuk.margo@gmail.com

UDC 338.14; 614.2
JEL: E66; F01; F63; I18

Chepeliuk M. I. COVID-19 as a Global Crisis in the New Socio-Economic Reality

The COVID-19 pandemic has become a challenge for the global community and has led to a sharp downturn in the economies of many countries around the world. In January 2020, the IMF said that the world is heading towards a new Great Depression, as there is a trend similar to the situation of the 1920s. Hence, according to forecasts, the rate of economic growth in East Asia and the Pacific region by the end of 2020 will decrease to 0.5% and will reach the lowest level since 1967, being a reflection of the shocks associated with the pandemic. In China, extremely restrictive measures have led to an almost complete halt in business activity in some sectors and regions. China's economic growth is expected to slow to 1% in 2020. Economic activity in the rest of East Asia and the Pacific region is projected to decline by 1.2% in 2020 and will recover to 5.4% in 2021. The economic consequences of the COVID-19 pandemic have had a detrimental impact on the countries of Europe and Cen-